

Junh 2023

n° 302

La Letra Mesadièra

DE L'INSTITUT D'ESTUDIS OCCITANS D'ARIÈJA

11 car. Enric Fabre 09100 PÀMIAS
05.81.06.03.88/ieo09@orange.fr
<http://arieja.ieo-opm.com/>

AGENDA

Emissions de ràdio

Cada jorn a 12h32 e 18h52 - *De còr e d'òc* sus Radio Transparence 93.7 FM

Cada dimars, de 19h00 a 20h00 - *Era votz dera montanha*, sus Radio Couserans 94.7 FM

Corses e talhièrs d'occitan

A Pàmias, Foish, L'Avelhanet, Sent Guirouç, Le Fossat e Sent Joan del Falgar per debutants e confirmats.

Contacte : 05.81.06.03.88 o ieo09@orange.fr

Talhièrs

13/06/2023 a 18h00 a Pàmias (Espaci occitan) - Talhièr de cants amb Pascala Respaud.

Contacte : 06.83.55.61.55 o lauset@gmail.com

14 e 28/06/2023 a 19h00 a Pàmias (Espaci occitan) - Talhièr de convèrsa organizat pel Cercle occitan Prosper Estieu de Pàmias. Contacte : 05.81.06.03.88 o ostaloc09@orange.fr

Animacions

TOTAL FESTUM 2023 !!! Retrobatz las datas en pagina 2...

2/06/2023 a 18h30 a Pàmias (Espaci occitan) - *Les Divendres de l'Espaci occitan* amb Eric Fraj (veire programa p. 2).

Contacte : 05.81.06.03.88 o ieo09@orange.fr

3/06/2023 a comptar de **14h30** a La Bastida (31) - *Lecteur du Val* amb conferéncia musicala, Cafè-charradissa, estand de libres de l'IEO-09, Teatre...

10/06/2023 a comptar de **10h00** a Pàmias (Espaci occitan) - Talhièr d'Apremondiment de la Lengua amb Rafèu Sichel-Bazin.

Contacte : 05.81.06.03.88 o ieo09@orange.fr

17/06/2023 a 17h00 a Montelhs - Conferéncia "Les relations occitano-catalanes et transpyréneennes (XVIe-XIXe siècle)" amb Patrici Pojada.

25/06/2023 a Perelha - Passejada botanica : rendètz-vos a **14h00** a Perelha d'en Bas (a la glèisa o a la sala de las fèstas). Preveire bonas cauçaduras e se besonh un bròc. Organizat pel Cercle Occitan del País d'Òlmes. Contacte : 06.34.98.91.13

01/07/2023 a Pàmias (Espaci occitan) - Fèsta occitana.

LO MOT DE LA PRESIDENTA DE L'IEO D'ARIÈJA

Caris sòcis,

Una associacion coma la nòstra que la tòca es de salvar l'occitan, lenga autoctòna del país deu afrontar mès d'un problèma que totes ja coneissètz :

Le nombre dels locutors, natus o pas, s'aflaquís e ven cada jorn mès malaisit de desrevelhar l'interès dels joves per aprèner e parlar l'occitan; la manca recurrenta de sosten institucional, l'indigéncia de las politicas linguistics fèn qu'avèm pas pro de programas d'ensenhament, de formacion e de promocion; la reconeissença oficiala, l'estatut legal que mès d'un còp nos es estat promés mas que jamès vesèm pas venir, fè créisher las dificultats per l'ensenhament e l'usatge de la lenga dins les domenis publics, administracions e mèdias; enfin, demòran tanben garrolhas entre les occitanistas que capitán pas de s'acordar sus las nòrmas e les biaisses d'emplegar per salvar la lenga.

E le problèma màger per la nòstra seccion departamentala es encara e totjorn aquel de las ressorsas : doas emplegadas de pagar (emès son trabalh siá essencial per l'anar de l'associacion) aquò's una constrenta pesuga que ven còp e quilha un copacap e que nos pausam sovent la question de quant de temps encara poirem assegurar la continuitat de nòstras activitats.

Alara plan segur avèm las subvencions dels organismes publics, per nosautres, subretot de la Region, ja que le Departament o las comunas s'implican pas a la mesura que deurián per la promocion de la lenga nòstra; avèm plan vist que las letras mandadas a totas las comunas d'Ariège an pas agut tròp de resson dins le departament.

Se volèm pas desaparéisser del paísatge cultural, en cò nòstre, nos va caler lèu lèu trapar solucions en tot saber que la cultura es pas al sens estricte çò que mès rapòrta ! Per ara s'avèm trobat unes partenaris novèls amb interèsses comuns, aquò nos mena benlèu mès de visibilitat mas argent o oportunitats de finançament, gaire.

Alara, benlèu que cadun dins son canton se pòt pausar la question de cossí pòt ajudar l'associacion, vos ac vau dire : en organizant eveniments de sensibilizacion o espectacles, coma teatre, lecturas, conferéncias, concèrts e que te sabi encara, cada eveniment pòt servir a promòure l'occitan e a sensibilizar le public a sa salvagarda. Avèm tot çò que cal de personas e de material per aquò fèr, suffis de demandar !

Atal benlèu nos poirem estalviar una campanha novèla de finançament participatiu que dins la situacion socio-economica d'ara me sembla pas d'èsser la solucion mès adaptada, emès les dons sián totjorn benvençuts.

Sèm mès d'un centenat d'aderents a l'IEO d'Arièja e dins cada vilatge sabi qu'i trobam bibliotècas e salas de las fèstas, d'aquelas estructuras nos'n cal servir ara que n'avèm fòrça besonh, atal entre totis, ac farem tot !

Annia Wolf

~~~~~

TOTAL FESTUM 2023 !!!

2 e 3 de junh a Sent Guironç (Pargue de las exposicions) : espectacles, lecturas, talhièrs, conferéncias, contes, concèrts, spectacle de fòc... Entre-senhas : <http://facebook.com/totalfestumencouserans>

3 de junh a Senta Gabèla – Festenal *Festij'Òc* : jòcs tradicionals, spectacle, concèrts, animacions en occitan...

Entre-senhas : association.caminoc@gmail.com o [Festij'oc 23 | Facebook](#)

17 de junh a Palhèrs : contes, jòcs de fusta, iniciacion al circ, laberint, concèrts...

Entre-senhas : lauseta@gmail.com o 06.83.55.61.55

24 de junh a Montbrun – Paraulas e cançons de hemnas : conferéncia, passejada poetica, cants, concèrts, balèti... Entre-senhas : f.souque@hotmail.fr o tel. : 06 86 79 21 90

~~~~~

Les Divendres
de l'Espaci occitan

CULTURA ISTORIA TRADICIONS LITERATURA MUSICA

La cançon occitana
Mites e realitats

Una conferéncia de
Eric FRAJ

ENTRÉE LIBRE

Vendredi 2 juin 2023
18h30

Pamiers - Espaci occitan (11 rue H. Fabre)

Logos of various cultural and regional organizations.

Talhièr d'Apremondiment de la Lenga

Dissabte 10 de junh de 2023

10h00-12h00/13h00-15h00

Repais tirat de la saqueta

Lenga :

Prosodia de la lenga e musica occitana, entrevescaments e influéncias

Rafèu Sichel-Bazin

ENTRESENHAS E INSCRIPCIONS :

ieo09@orange.fr - 05 81 06 03 88

Tarifas : **15 €** (normal) - **13€** (sòcis IEO)

11€ (persona inscrite dins un cors de l'IEO 09)

Inscripcions possiblas tanben sus Helloasso :

<https://www.helloasso.com/associations/ieo-arieja/evenements/corses-de-nivel-3>

~~~~~

Passejada a Arvinhan

Lo 14 de mai, lo Cercle occitan de Pàmias organizèt sa passejada annuala a Arvinhan, dins la valada del Doctoire. La pluèja tan redobtada tombèt pas, urosament, mas fasiá pas calor! Lo programa anonciat foguèt realizat: lo matin, lo pargue del restaurant "La Métairie" amb sos arbres remirables, la glèisa, la mota castrala, lo remembre de la Resisténcia; la vesprada, la pujada al Taus, punt mai naut de la comuna, per descobrir mil e una plantas de tota mena e un panorama a 360 grades.

Un mercé calorós a Danièl e a Alan, e tanben al Conse, Maxime Roubichou, que nos menèt e nos ofriguèt un bon cafè dins la polida sala de las fèstas, e a Joseta e Danièl, arvinhaneses de tria, membres de l'associacion patrimoniala locala.

Caldrà tornar a Arvinhan, que demòra un flòc de causas de descobrir.

Carrats de cèl blu

Dieu,
Que le cèl es blu !
S'es la Maria qu'a tibat la toalha ?
Se demòras en aqueles lòcs,
Pioses ?

Àngels,
Pèrlas de lausenja,
A belas aladas t'escapas,
Sostraccion estranhas,
Sòmi ?

Sant,
Cara del maitin
D'un espèr que s'arrapa
Quand l'esperit es lèu
Penós.

(Jacques Pince - 30/04/2023)

Pregària
En bandolièra,
Pel jorn qu'alisas,
Gaita en darrèr ;
Pèire.

Fuòc,
Lutz a mos uèlhs,
O rai que nos tusta
Per un enjòc,
A dos.

Vida,
Panada o presentida,
Noirida de blat e de grapas,
E d'amor investit ?
Diga !

Per èsser al fil...

L'IEO Arièja :
<https://arieja.ieo-opm.com/>

Lo Diari :
<http://lodiari.com/>

Jornalet :
<https://www.jornalet.com/>

Lo Congrès :
<https://locongres.org/fr/>

La cadena d'Alan Vidal :
<https://www.youtube.com/@alainvidal9019>

E las paraulas de Louis Couderc :
https://youtu.be/qpNSMeT5k_A

~~~~~

La cronica de Joseta Picamal

Al Musèu de la Resistènça a Varilhas

Quàlque còp le Cèrcle deth Coserans qu'a pres la costuma d'organizar una visita dins la region. Aué, le 26 d'abrilh de 2023, qu'em vengudis a la descobèrta del Musèu de la Resistènça a Varilhas andà mès plan comprèner aquela epòca, tot çò que malubrèren las gents. Les nostis vielhis que non mo'n parlavan cap guaire a casa, doncas que mos calguèc soenh descobrir las causas a través documents.

Merci al director que mos presenta totis les panèus, fotòs e vitrinas plan documentadis. Qu'an sabut condar çò que's passèc en Arièja, de 1939 a 1945, andà lutar contra la maishantisa creada per Hitlèr e tota sa clita de nazis.

Ja, abans la guèrra, que calguèc organizar la Retirada dels Republicans d'Espanha dedens camps, pueish dins uns vilatges e vilòtas del país. Un còp las ostilitats declaradas per tota l'Euròpa, gents qu'amaguèren plan personas, e particularament un flòc de Jusius.

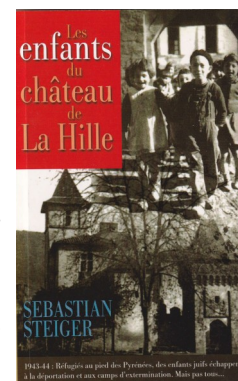
Al musèu, que poguèrem seguir aishús cartas les camins empruntadis pels passaires que sauvèren un ramat de personas en tot fènt-les-i traversar las Pireneas, per sèrras e pòrts, endurant la neu e la freit.

Uns autoctòns que's mostrèren plan coratjuts e valents, méten-se en dangèr andà amagar e acompanyar les que fugian andà contunhar la luta, o per non perir en camps de concentracion.

Qu'é amb plan d'emocion que vírem aquí le camin de la traversada del departament, en autò, en trèn, pueish a pè, andà poder demorar en vida. E que seguïrem aishús las cartas aquelis sendèrs, de Varilhas a Aulús, de Foish al Pòrt, o pels còls de l'Arièja-Nauta, de l'Andòrra. E les que non volian lutar per la libertat de totis, que se'n son anadis amb la vergonha al vente.

La vrespada qu'anèrem a Montegut del Plantaurèl andà completar aquela deishida per la vesita, al castèl de La Ilha, del Musèu d'enfants jusius (entrò 300 sauvadis), venguts de tota l'Euròpa, ajudadis per la Crotz Roja.

Plan d'aquelis que son tornadis ací, véser s'aont èran estadis sauvadis. Merci pels qu'an treballat en aquela òbra de memòria, granament comentada en occitan per Danièl Pedossat, que mos presentèc tabés libes testimonhatges. Quin dia d'emocion per totis !

Joseta Picamal

Le Francitan de Celina !

Celina servissíá al Castèl ; venguda del vilatge vesin, a pè segur, aviá debutat cap a 14 ans coma ajuda a las cosinas e puèi al coble. Gràcias a la qualitat de son trabalh e a son aplicacion, èra estada promoguda pauc a pauc bònna de mainatges, lingièra e femna de cambra.

Mossur e Madama èran bravas personas qu'ensenhavan lor monde mès per lor exemplaritat que per òrdres autoritaris. Res de melhor, per que la pichona Celina dintrada al castèl en parlant pas se que le patés de la Valèa d'Arisa, s'impregnèsse pauc a pauc de lor elocucion mès afinada, qu'admirava... E es atal que, se qualques mots li mancavan, sabíá "anoblir" son patés.

Un jorn de ventòria e d'auratge, en arribant "trempa" amb son capèl que tot just teníá pel riban, l'ausiguèron s'exclamar :

"Il est tombé une labassade qui m'a failli descapeler" !!!

Geneviève Dagain

~~~~~

Istòria del temps passat d'Alan Vidal

La Meteorita

Fa ja temps, cap a la mitat del sègle vint, un pastre gardava oelhas per un rastolh. En sieguent le tropèl, passejava son languiment e amusava son agach en badant pelsòl ; vertat que cadun fa coma pòt per tuar le temps !

Grand ben li fasquèc ja que atal, entre un saniscle verd e una pensada madura s'avisèc d'un calhau. Trivialitat me diretz ! Perque calhaus ne manca pas dins aquela plana grandassa ont pendent milierats de sègles s'i arroseguèron rius, rècs e ribièras. Mès aquel calhau èra esquèr, semblava pausat aquí coma una cerièra sus un cocon.

"Es plan le primièr còp que ne vesi un d'aquela raça" se diguèc le pastre que coneguíá les calhaus autant qu'un rector las ostias. Le pastre sosquèc : "fa pas temps qu'es arribat de non sai ont ; i fusquèsse estat, nos'n seriam avisat en laurant o en es-carrassant o en semenant o en segant o en garbejant..." Gròs coma un irange, tot negrós, irregular e pesuc l'intriguèc tament al pastre que se le botèc a la biaça entre le vrespalh e l'uchau de vin.

Èram al mes d'agost, les vacancièrs formiguejavan al vilatge e le pastre e son calhau i fasián tant sensacion coma un polh a tres patas. Totes èran d'acòrdi per le qualificar d'estrangièr a aquel calhau mès cadun elucubrava sul cossí e le perqué de son arribada pel rastolh.

Duscas que s'exprimèsse un vacancièr saberut de la clòsca, un *surgé* del licèu de La Reòla... S'es per dire ! E dins l'afèr de res, qualifiquèc irrevocablament le calhau de meteorita ; de qué fèr passar les vilatgeses estabosits per polidis piòts.

"- E de qu'es aquò una meteorita ?" demandèc un ainat.

"- Es una pèira arribada del cèl."

A la sola evocacion del cèl devòtas se signèron. D'autres se diguèron que le *surgé* s'èra arrapat una so-lelhada d'estiu a las cirvèlas. E d'unes que se'n fotián coma dels troisses de l'an passat se'n tornèron a lors besonhas mès manquèron un grand debat :

"- Se poiariá, benlèu que fusquèsse radioactiva.

- Radioactiva ?

- Òc radioactiva coma un pauc una bomba atomica."

Se degun coneguíá pas la radioactivitat, d'unes avián entendut parlar de bombas atomicas que pauc de temps fasiá, pulverizèron un país estrangièr.

Sul pic la femna qu'espepissava le calhau le daissèc tombar de sas mans, les autres suspicioses se n'anguèron discretament. Le paure pastre de paur de la tròp tustar, pausèc sa trobalha sul carriòl per córrer l'immergir dins le gorg le mès pregond del rèc... aquí ont i negava les gatons.

Dempuèi, de la meteorita ne demorèc se que le sovenir.

